

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 22/01-77

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. júla 2002 v senáte zloženom z predsedu senátu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Štefana Ogurčáka a Daniela Švábyho prerokoval prijatý podnet maloletého M. B., nar. 1986, JUDr. J. B. a JUDr. Ľ. B., všetci trvale bytom B. B., prechodne bytom K., zastúpených advokátom JUDr. J. H., Advokátska kancelária, B. B., vo veci porušenia základných práv maloletého a jeho zákonných zástupcov podľa čl. 12 ods. 2 a čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 8 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 17, čl. 24 ods. 1 a čl. 26 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a čl. 2 ods. 1 a čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa, ku ktorému malo dôjsť postupom Obvodného oddelenia Policajného zboru Banská Bystrica – východ, Okresnej prokuratúry v Banskej Bystrici a Okresného úradu v Banskej Bystrici v súvislosti s preverovaním maloletého vo veci Obvodného oddelenia Policajného zboru Banská Bystrica – východ sp. zn. ORP: ČTS-1227/PP-OV-99 a vedením maloletého v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže Okresného úradu v Banskej Bystrici, a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný úrad v Banskej Bystrici postupom, ktorým v súvislosti s preverovaním maloletého M. B. vo veci Obvodného oddelenia Policajného zboru Banská Bystrica sp. zn. ORP: ČTS-1227/PP-OV-99 vedie maloletého v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže od 23. decembra 1999 doteraz, **p o r u š i l** základné právo maloletého M. B., JUDr. J. B. a JUDr. Ľ. B. na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života zaručené v čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Okresný úrad v Banskej Bystrici **j e p o v i n n ý** vyradiť maloletého M. B. z evidencie ťažkovychovateľnej mládeže dňom právoplatnosti tohto rozhodnutia.

2. Obvodné oddelenie Policajného zboru Banská Bystrica – východ postupom, ktorým neoznámilo JUDr. J. B. a JUDr. Ľ. B. uznesenia z 9. marca 2000 a z 11. júla 2000 a Okresnému úradu v Banskej Bystrici uznesenie z 11. júla 2000 v nadväznosti na vedenie maloletého M. B. v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže, **p o r u š i l o** základné právo maloletého M. B., JUDr. J. B. a JUDr. Ľ. B. na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života zaručené v čl. 19 ods. 2 v spojení so zákazom diskriminácie podľa čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

3. Okresná prokuratúra v Banskej Bystrici postupom, ktorým JUDr. J. B. a JUDr. Ľ. B. a Okresný úrad v Banskej Bystrici neupovedomila o výsledku preskúmania postupu policajného orgánu v nadväznosti na vedenie maloletého M. B. v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže, **p o r u š i l a** základné právo maloletého M. B., JUDr. J. B. a JUDr. Ľ. B. na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života zaručené v čl. 19 ods. 2 v spojení so zákazom diskriminácie podľa čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

4. Vo zvyšnej časti návrhu **n e v y h o v u j e .**

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením zo 17. mája 2001 č. k. I. ÚS 22/01-52 podľa § 25 ods. 2 a 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sčasti prijal a sčasti odmietol podnet na začatie konania pre porušenie práv podaný na ústavný súd 27. decembra 2000 podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) maloletým M. B., nar. 1986, JUDr. J. B. a JUDr. L. B., všetci prechodne bytom K. (ďalej aj „maloletý“, resp. „navrhovatelia“), zastúpenými advokátom JUDr. J. H., Advokátska kancelária, B. B..

Podnet v spojení s podaniami navrhovateľov doručenými ústavnému súdu 16. januára a 26. marca 2001 (ďalej len „návrh“) bol prijatý v časti, v ktorej navrhovatelia namietali porušenie práv podľa čl. 19 ods. 2 a čl. 12 ods. 2 ústavy, čl. 8 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), čl. 17, čl. 24 ods. 1 a čl. 26 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „pakt“) a čl. 16 a čl. 2 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa (ďalej len „DPD“) z dôvodu, že v súvislosti s preverovaním maloletého M. B. vo veci Obvodného oddelenia Policajného zboru Banská Bystrica – východ sp. zn. ORP: ČTS-1227/PP-OV-99

a) Okresná prokuratúra v Banskej Bystrici (ďalej len „okresná prokuratúra“) ich a Okresný úrad v Banskej Bystrici neupovedomila o výsledku preskúmania postupu policajného orgánu v nadväznosti na vedenie maloletého M. B. v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže,

b) Obvodné oddelenie Policajného zboru Banská Bystrica – východ (ďalej len „policajný orgán“) im neoznámilo uznesenie z 9. marca 2000 a z 11. júla 2000 a Okresnému úradu v Banskej Bystrici uznesenie z 11. júla 2000 v nadväznosti na vedenie maloletého M. B. v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže,

c) Okresný úrad v Banskej Bystrici (ďalej len „okresný úrad“) zaradil a vedie maloletého M. B. v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže, a v časti, v ktorej navrhovatelia žiadali uložiť okresnému úradu povinnosť vyradiť maloletého M. B. z tejto evidencie.

Ústavný súd odmietol návrh v časti, v ktorej navrhovatelia namietali porušenie práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 2 ústavy, čl. 6 ods. 2 dohovoru, čl. 14 ods. 2 paktu a čl. 40 ods. 2 písm. bi) DPD z dôvodov uvedených v jeho rozhodnutí zo 17. mája 2001.

Ústavný súd v uvedenom rozhodnutí podľa § 31a ods. 2 zákona o ústavnom súde v spojení s § 102 ods. 1 a § 76 ods. 1 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) predbežným opatrením zároveň uložil okresnému úradu povinnosť zdržať sa aktívnej činnosti týkajúcej sa vedenia maloletého M. B. v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže do právoplatného skončenia konania pred ústavným súdom. Pri skúmaní potreby dočasnej úpravy pomerov uvedených účastníkov ústavný súd zvažil najmä medzi účastníkmi nesporné okolnosti, za ktorých došlo k zaradeniu a vedeniu maloletého navrhovateľa v uvedenej evidencii, účel, ktorý sa týmto opatrením sleduje, platnú právnu úpravu týkajúcu sa správania okresného úradu pri vedení tejto evidencie, pravdepodobnosť prípadného zväčšenia ujmy navrhovateľov, ktorú by nebolo možné úplne napraviť konečným rozhodnutím ústavného súdu o prípadnej protiústavnosti namietaného opatrenia, a dospel k záveru, že nemožno objektívne vylúčiť hrozbu vzniku nenapraviteľnej ujmy prejavujúcej sa vo sfére rodinného a súkromného života navrhovateľov, ak by sa do právoplatného rozhodnutia ústavného súdu v predmetnej veci dočasne neupravili pomery účastníkov viažuce sa na túto evidenciu.

2. Ústavný súd si už v rámci predbežného prerokovania návrhu vyžiadal stanoviská k jeho prijatiu a opodstatnenosti v ňom uvedených námietok porušenia základných práv a slobôd podľa označených článkov ústavy a medzinárodných zmlúv od policajného orgánu, okresnej prokuratúry a okresného úradu, ako aj príslušné spisy týchto účastníkov konania. Stanoviská policajného orgánu zo 6. februára 2001, okresnej prokuratúry z 2. februára 2001 a okresného úradu zo 6. februára 2001 boli následne doručené právnenému zástupcovi

navrhovateľov na vyjadrenie. Ústavný súd zároveň umožnil navrhovateľom a ich právnenému zástupcovi nahliadnuť do spisov zaslaných týmito účastníkmi spolu s ich stanoviskami. Právny zástupca navrhovateľov sa k nim následne písomne vyjadril v podaní doručenom ústavnému súdu 26. marca 2001.

Po prijatí návrhu na konanie sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatého návrhu a ku konaniu ústneho pojednávania následne vyjadrili alebo mali možnosť písomne vyjadriť policajný orgán, okresná prokuratúra a okresný úrad. Ich podania z 30. mája, 6. júna a 28. mája 2001 obsahujúce prevažne už len súhlasné stanovisko k upusteniu od ústneho pojednávania ústavný súd doručil na vyjadrenie právnenému zástupcovi navrhovateľov, ktorý v podaní z 28. júna 2001 taktiež súhlasil s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci.

Vzhľadom na obsah vyjadrení účastníkov k opodstatnenosti návrhu ústavný súd dospel k názoru, že od ústneho pojednávania v predmetnej veci nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde). V dôsledku toho senát predmetný návrh prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných vyjadrení účastníkov a listinných dôkazov k nim pripojených, ako aj na základe obsahu dotknutých spisov.

Podľa § 79a ods. 1 zákona o ústavnom súde v znení zákona č. 124/2002 Z. z. fyzická osoba alebo právnická osoba, o ktorej ústavnej sťažnosti alebo podnete sa do nadobudnutia účinnosti tohto zákona (20. marca 2002) nerozhodlo vo veci samej, môže do 30 dní od nadobudnutia účinnosti tohto zákona požiadať, aby sa jej podanie posudzovalo ako podanie podľa tohto zákona; v takom prípade sa vo veci ďalej koná podľa tohto zákona po nadobudnutí jeho účinnosti. Vzhľadom na to, že navrhovatelia ani ich právny zástupca takúto žiadosť nepodali, ústavný súd posudzoval podanie navrhovateľov podľa zákona o ústavnom súde v pôvodnom znení, t. j. v znení právnych predpisov účinných pred uvedenou novelou zákona o ústavnom súde.

II.

Na základe spisov policajného orgánu sp. zn. ORP: ČTS-1227/PP-OV-99, okresnej prokuratúry sp. zn. 2 Pv 221/00, spisového materiálu okresného úradu a vyjadrení účastníkov konania možno skutkový stav veci zhrnúť nasledovne:

Zo spisu policajného orgánu sp. zn. ORP: ČTS-1227/PP-OV-1999 vyplýva, že na základe písomného oznámenia z 3. decembra 1999 a následného osobného oznámenia zo 7. decembra 1999 A. K. vo veci šikanovania jej syna maloletého P. K., nar. 1987, policajný orgán vykonal preverovanie, v rámci ktorého o. i. vypočul maloletého P. K. za prítomnosti matky A. K. (7. 12. 1999), maloletého M. B. a maloletého A. Ž. za prítomnosti zástupkyne základnej školy E. G. (10. 12. 1999), JUDr. Ľ. B. za účelom podania vysvetlenia (3. 1. 2000) a uznesením z 9. marca 2000 podľa § 159 ods. 2 Trestného poriadku (ďalej aj „Tr. por.“) s poukázaním na § 11 ods. 1 písm. d) Tr. por. vec trestného činu útlaku podľa § 237 Trestného zákona (ďalej aj „Tr. zák.“), ktorý spáchali maloletí M. B. a A. Ž., odložil, pretože trestné stíhanie je neprípustné. V odôvodnení uviedol, že „preverovaním bolo zistené a preukázané, že k spáchaniu hore uvedeného tr. činu došlo, ale nakoľko páchatelia pre nedostatok veku nie sú trestne zodpovední, preto je odloženie veci odôvodnené“. Toto uznesenie bolo doručené A. K. 31. marca 2000 a okresnej prokuratúre 9. marca 2000. Zo spisu nevyplýva, že by toto uznesenie bolo doručené zákonným zástupcom maloletého M. B.

Z dokladov, ktoré predložil okresný úrad, vyplýva, že v súvislosti s uvedeným preverovaním okresný úrad dostal 23. decembra 1999 žiadosť policajného orgánu o prešetrenie pomerov v rodine maloletých M. B. a A. Ž. a že 5. mája 2000 policajný orgán zaslal okresnému úradu na jeho žiadosť opis uznesenia z 9. marca 2000.

Všeobecná zdravotná poisťovňa, pobočka Banská Bystrica, listom z 26. apríla 2000 vyzvala zákonných zástupcov maloletého navrhovateľa na úhradu nákladov vo výške 441,60 Sk za zdravotnú starostlivosť, ktorú poskytl jej poistencovi P. K., s poukazom na to, že „Dňa 10. 9. 1999 Váš syn napadol (P. K.) a to tak, že ho udrel laktom do hlavy

a spôsobil mu zranenie, ktoré si vyžiadalo lekárske ošetrovanie. Zodpovednosť za škodu na zdraví sa konštatuje v správe (policajného orgánu) pod č. ORP: ČTS-1227/PP-OV-99. Na základe § 422 a nasl. Občianskeho zákonníka o zodpovednosti za škodu, zodpovedá za túto v danom prípade Váš syn. Spoločne a nerozdielne s ním zodpovedáte Vy, ako zákonný zástupca maloletého“.

Na základe podnetu JUDr. J. B. a preskúmania veci Krajskou prokuratúrou v Banskej Bystrici 15. júna 2000 pod sp. zn. 1 KPt 348/00-16 okresná prokuratúra pokynom z 19. júna 2000 uložila policajnému orgánu doplniť preverovanie a podľa výsledkov vo veci opätovne rozhodnúť. Poukázala na názor krajskej prokurátorky, podľa ktorého doterajšie výsledky preverovania jednoznačne nenasvedčujú tomu, že konanie maloletých vykazuje znaky činu inak trestného, právne kvalifikovaného ako trestný čin útlaku podľa § 237 Tr. zák., resp. trestný čin vydierania podľa § 235 ods. 1 Tr. zák., a to či už z hľadiska naplnenia jednotlivých znakov skutkovej podstaty a taktiež z hľadiska stupňa nebezpečnosti činu pre spoločnosť. Okresná prokurátorka v pokyne ďalej uviedla, že „rozhodnutie podľa § 159 ods. 2 Tr. por. nie je rozhodnutím urobeným v rámci trestného stíhania, ale pred jeho začatím. Takéto rozhodnutie nie je prekážkou pre ďalšie konanie a preto možno konať vo veci ďalej bez toho, aby bolo toto rozhodnutie zrušené v konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch“. Zároveň požiadala, aby pred opätovným rozhodnutím jej bol spisový materiál predložený na zaujatie stanoviska.

Následne v zaujatí stanoviska zo 7. júla 2000 uviedla, že „po zhodnotení stupňa nebezpečnosti konania pre spoločnosť u podozrivých maloletých M. B. a A. Ž., ktorý v danom prípade výrazne znižuje aj správanie samotného maloletého poškodeného maloletého P. K., čo je zrejme z podaného vysvetlenia triednej učiteľky, spolužiakov, z hodnotenia jeho osoby ukladám vec podľa § 159 ods. 1 Tr. por. odložiť, nakoľko nejde o podozrenie z trestného činu a nie je na mieste vybaviť vec inak“. Nariadila, aby jej bolo doručené uznesenie o odložení s tým, aby skutok, ktorého sa mali obaja maloletí dopustiť, bol kvalifikovaný ako podozrenie z trestného činu výtržníctva podľa § 202 ods. 1 Tr. por. Zároveň nariadila podľa § 159 ods. 4 Tr. por. uznesenie doručiť zákonnému zástupcovi

maloletého poškodeného P. K., ktorý má právo proti uzneseniu o odložení veci podať sťažnosť.

Policajný orgán uznesením z 11. júla 2000 pod rovnakou spisovou značkou, pod ktorou bolo vydané predchádzajúce uznesenie z 9. marca 2000, v zmysle uvedeného pokynu okresnej prokurátorky vec podľa § 159 ods. 1 Tr. por. odložil, pretože vo veci nejde o trestný čin a nie je na mieste vybaviť vec inak. V odôvodnení uviedol, že „vykonaným preverovaním bolo zistené, že konanie M. B. a A. Ž. bolo podmienené aj samotným správaním sa poškodeného P. K. Z dôvodu, že ich konanie nevykazuje znaky skutkovej podstaty trestného činu, je odloženie veci odôvodnené“. Toto uznesenie bolo doručené A. K. Zo spisu nevyplýva, že by bolo doručené zákonným zástupcom maloletého M. B.

V tejto súvislosti ústavný súd už v rozhodnutí o prijatí podnetu navrhovateľov na konanie konštatoval, že uznesenie policajného orgánu z 11. júla 2000 – pre navrhovateľov priaznivé – predstavuje konečný výsledok predmetného trestného preverovania maloletého navrhovateľa. Hoci toto rozhodnutie formálne nezrušilo predchádzajúce uznesenie z 9. marca 2000, jednako ho celkom nahradilo, takže prvé rozhodnutie je už bez právneho významu a nemôže sa ho preto nikto na ujmu navrhovateľov dovolávať. Toto rozhodnutie však policajný orgán nedoručil okresnému úradu, tak ako mu doručil predchádzajúce rozhodnutie. Navrhovatelia v čase podania podnetu na ústavný súd (27. decembra 2000) nemali o jeho existencii a obsahu vedomosť. Dozvedeli sa o ňom až v priebehu konania pred ústavným súdom, keď im a ich právnenému zástupcovi ústavný súd umožnil nahliadnuť do spisu policajného orgánu, ktorého obsahom je aj toto rozhodnutie.

Zo spisu okresnej prokuratúry sp. zn. 2 Pv 221/00 vyplýva, že JUDr. L. B. podala 4. mája 2000 okresnej prokuratúre sťažnosť, v ktorej o. i. uviedla, že „ako zákonnému zástupcovi označeného páchatel'a nám žiadne rozhodnutie v uvedenej veci nebolo doručené a ani nijakým iným spôsobom sme neboli o výsledku preverovania informovaní“. V odpovedi z 12. mája 2000 okresná prokuratúra uviedla o. i., že „zákonný zástupca nie je oprávnený na to, aby mu bolo uznesenie o odložení veci podľa § 159 ods. 2 Tr. por. vôbec

oznámené. Zákonný zástupca nemá ani právo na podanie sťažnosti proti takémuto uzneseniu. Podľa § 137 ods. 1 Tr. por. uznesenie treba oznámiť osobe, ktorej sa priamo dotýka, ako aj osobe, ktorá naň dala svojim návrhom podnet. Ani maloletý podozrivý, ani jeho zákonní zástupcovia nemajú procesné postavenie osoby, ktorá dala svojim návrhom podnet na vydanie uznesenia o odložení veci. Nie sú tiež osobami, ktorých sa takéto uznesenie priamo týka. Uznesenie o odložení veci podľa § 159 ods. 2 Trestného poriadku s poukázaním na ust. § 11 ods. 1, písm. d/ Tr. por. nezakladá maloletému podozrivému, ani jeho zákonnému zástupcovi žiadne práva alebo povinnosti, má len deklaratórny charakter.“

Zo spisového materiálu okresného úradu vyplýva, že v súvislosti s uvedeným preverovaním okresný úrad listom zo 14. januára 2000 podal policajnému orgánu na jeho žiadosť o prešetrenie pomerov v rodine maloletého navrhovateľa „Zistenie pomerov – odpoveď“, v ktorej okrem iného uviedol, že „Maloletý pochádza z úplnej rodiny a žije v spoločnej domácnosti so svojimi rodičmi a sestrou (...), dochádzka do školy je pravidelná, vymeškáva len z dôvodu nemoci. Neospravedlnené hodiny nemá. Prospech má veľmi dobrý, znížená známka zo správania nebola (...), políciou ešte nebol vyšetrowaný a v evidencii sociálneho kurátora ešte nebol (...)“.

Listom z 11. októbra 2000 označeným ako „Oznámenie“ okresný úrad oznámil JUDr. J. B. „zistené skutočnosti vo veci trestnej činnosti maloletého M. B.“. Podľa tohto oznámenia „Rozhodnutím Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici zo dňa 15. 06. 2000 pod č. 1 KPt 348/00-13, bolo uložené okresnému prokurátorovi zabezpečiť doplnenie preverovania a opätovne vo veci rozhodnúť. Obvodné oddelenie PZ SR B. Bystrica – východ uskutočnilo vo veci vzťahujúcej sa na spis ORP-1227/PP-OV-99 doplnenie preverovania a spisový materiál odstúpilo okresnej prokuratúre. Okresná prokurátorka JUDr. H. nás telefonicky informovala o skutočnosti, že vo veci už bolo rozhodnuté a uvedený spis je v archíve. O skutočnosti, ako bolo vo veci rozhodnuté, nás uznesením neinformovali, ani OO PZ SR a ani okresná prokuratúra. Maloletý M. B. je v evidencii ťažkovychovatel'nej mládeže Okresného úradu v B. Bystrici odo dňa 23. 12. 1999 a bude až do doby kým nedosiahne vek plnoletosti“.

Ústavnému súdu do jeho rozhodnutia vo veci samej neboli účastníkmi konania oznámené žiadne nové skutočnosti týkajúce sa vedenia maloletého M. B. v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže.

Okresný úrad o vedení tohto registra uviedol, že „Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v Bratislave v záujme zabezpečenia jednotného postupu okresných úradov pri vykonávaní sociálnej pomoci pre rodiny s deťmi, vydalo zásady evidencie detí v rodinách odkázaných na poskytnutie niektorej z foriem sociálnej pomoci. V zmysle týchto zásad sa vedie základná evidencia detí v registri Om (ochrana mládeže), ktorý obsahuje potrebné údaje o deťoch a rodinách, ktoré majú trvalé bydlisko v územnom obvode príslušného okresného úradu. Tento register sa vedie osobitne pre každý rok a dieťa, ktorému sa poskytuje sociálna pomoc, môže byť v registri Om zapísané len raz (...) Na oddelení sociálnoprávnej ochrany a prevencie, odboru sociálnych vecí, okresného úradu sa vedie aj pomocná evidencia v nasledovnom členení /na schválených tlačivách ŠEVT-u/ :

a, register detí v ústavnej a ochrannnej výchove /ŠEVT 21 031 0/

b, register dohľadov /ŠEVT 21 032 0/

c, register ťažkovychovateľných detí do 15 rokov /ŠEVT 21 033 0/

d, register ťažkovychovateľných mladistvých od 15 do 18 rokov /ŠEVT 21 034 0/ a iné.

Základný register Om sa vedie na tlačivách – ŠEVT 21 008.

V zmysle vyhlášky Ministerstva zdravotníctva a sociálnych vecí Slovenskej socialistickej republiky č. 151/1988 Zb. v znení neskorších platných právnych predpisov sa podľa § 25 za ťažkovychovateľné dieťa považuje aj dieťa, ktoré sa dopustilo skutku, ktorý má znaky trestného činu spáchaného úmyselne.

Zo základného registra Om sa každoročne ku dňu 31. 12. za predchádzajúce roky vyradujú z evidencie také deti, u ktorých odpadli dôvody ich ďalšieho sledovania a to:

- v dôsledku zmeny výchovných a sociálnych pomerov v rodine
- deti, ktoré dosiahli plnoletosť
- deti, ktorým sa neposkytuje sociálna prevencia ani sociálnoprávna ochrana
- deti, ktoré boli právoplatne osvojené
- deti, ktoré zomreli.

Z registra Om sa každoročne vyradujú aj deti, ktorým sa preukázateľne poskytla niektorá služba alebo dávka sociálnej pomoci jednorazove (...)

Register „ťažkovychovatelných detí (do 15 rokov)“ vedený na tlačive „ŠEVT – 21 033 0 – LIST 8“, ktorý zaslal ústavnému súdu okresný úrad, obsahuje rubriky pod nasledovným označením: číslo; Om; došlo dňa; meno; priezvisko a osobné údaje dieťaťa; bydlisko; škola – trieda; spáchaný trestný čin; nariadená ochranná výchova, ústavná výchova, výchovné opatrenia; poznámka.

Register „ťažkovychovatelných mladistvých (15 – 18 rokov)“ vedený na tlačive „ŠEVT – 21 034 0 – List 9“ obsahuje tieto rubriky: číslo; OM; došlo dňa; meno, priezvisko a osobné údaje mladistvého; bydlisko; vzdelanie, kvalifikácia; rodinná anamnéza; oznámenie č...urobila VB podľa paragrafu ...tr. zákona; väzba; právoplatné rozhodnutie súdu v ..., číslo, dňa; druh trestu, podmiennečne odsúdený, nepodmiennečne odsúdený, iné; oznámenie súdu, nápravnovýchovného ústavu o realizácii výkonu trestu odňatia slobody, o prepustení dňa.

III.

Predmetom návrhu je údajné porušenie práv zaručených v čl. 19 ods. 2 a čl. 12 ods. 2 ústavy, čl. 8 a čl. 14 dohovoru, čl. 17, čl. 24 ods. 1 a čl. 26 paktu a čl. 16 a čl. 2 ods. 1 DPD. Tieto články znejú :

Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života (čl. 19 ods. 2 ústavy).

Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať (čl. 12 ods. 2 ústavy).

Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromia a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných (čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru).

Užívanie práv a slobôd priznaných týmto Dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie (čl. 14 dohovoru).

Nikto nesmie byť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života, do rodiny, domova alebo korešpondencie ani útokom na svoju česť a povesť.

Každý má právo na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom (čl. 17 ods. 1 a 2 paktu).

Každé dieťa má bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku alebo rodu právo na takú ochranu, ktorá mu patrí s ohľadom na jeho postavenie maloletého, zo strany rodiny, spoločnosti a štátu (čl. 24 ods. 1 paktu).

Všetci sú si pred zákonom rovní a majú právo na rovnakú ochranu zákona bez akejkoľvek diskriminácie. Zákon zakáže akúkoľvek diskrimináciu a zaručí všetkým osobám rovnakú a účinnú ochranu proti diskriminácii z akýchkoľvek dôvodov, napr. podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného presvedčenia, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku a rodu (čl. 26 paktu).

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov (čl. 2 ods. 1 DPD).

Žiadne dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému zasahovaniu do svojho súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť.

Dieťa má právo na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom (čl. 16 ods. 1 a 2 DPD).

Navrhovatelia uviedli, že u maloletej osoby nemôže pre nedostatok veku dôjsť k vzneseniu obvinenia pre skutok právne kvalifikovaný ako trestný čin podľa § 163 ods. 1 Trestného poriadku a ku klasickému konaniu. Trestné preverovanie pred začatím trestného stíhania vzhľadom na jeho priebeh, rozhodnutia v ňom prijaté, ako aj možné nepriaznivé následky predstavuje zásah do súkromného a rodinného života maloletého a jeho zákonných zástupcov, ktorého následky pretrvávajú aj naďalej. V rozsahu, v ktorom bol ich návrh prijatý na ďalšie konanie, navrhovatelia namietali porušenie práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života, tak ako je toto garantované v ústave a v označených článkoch medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, z týchto dôvodov:

a) namietali, že im zákonným spôsobom neboli oznámené rozhodnutia a nemali žiadnu vedomosť o doplnení preverovania po 15. júne 2000 a rozhodnutí vo veci. Oznámenie matky P. K., priebeh a výsledky trestného preverovania majú za následok, že maloletý je od 23. decembra 1999 v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže okresného úradu a že v nej bude až do doby, kým nedosiahne vek plnoletosti. Prvé uznesenie, pre navrhovateľov nepriaznivé, bolo okresnému úradu poskytnuté, avšak druhé, pre navrhovateľov priaznivejšie, nie. Keďže ich syn nemal v škole ani zníženú známku z chovania, ide evidentne o sociálnu prevenciu podľa § 5 ods. 2 písm. a) bodu 5 zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov, to znamená sociálnu prevenciu, ktorá sa vykonáva pre maloletého, ktorý sa dopustil konania so znakmi trestného činu. O tom, že maloletý je vedený v tejto evidencii od 23. decembra 1999, sa navrhovatelia dozvedeli až z oznámenia okresného úradu z 11. októbra 2000. Z vyjadrenia okresného úradu k podnetu a ani z písomných materiálov, ktoré ústavnému súdu zaslal, nezistili žiaden právny titul pre takéto evidovanie maloletého navrhovateľa; žiadali preto, aby ústavný súd uložil okresnému úradu povinnosť vyradiť ho z tejto evidencie;

b) porušenie práva na súkromný a rodinný život namietali aj v spojitosti s príslušnými ustanoveniami zakazujúcimi diskrimináciu. V tejto súvislosti uviedli, že matke maloletého poškodeného boli doručované uznesenia, rodičom maloletého navrhovateľa nebolo ani jedno z týchto uznesení úradne oznámené, a to ani po opakovaných námietkach. Takéto rozdielne zaobchádzanie so zákonnými zástupcami, teda aj s ich maloletými deťmi, je neopodstatnené a znamená diskrimináciu, pretože rodičia sú povinní a oprávnení vo vzťahu k svojim maloletým deťom bez ohľadu na to, či tieto majú procesné postavenie poškodeného alebo podozrivého.

Policajný orgán, okresná prokuratúra a okresný úrad sa k predmetnému návrhu písomne vyjadrili len tak, že zo svojho hľadiska uviedli skutkový stav veci (inak zhodne ako v časti II odôvodnenia) bez toho, aby zároveň reagovali aj na námietky, ktoré k ich postupu vyslovili navrhovatelia. Napriek tomu, že tieto orgány štátu explicitne nevyjadrili svoj názor na vec aj z hľadiska označených článkov ústavy a medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, nemožno pochybovať o tom, že svoj postup, ktorý navrhovatelia označili za porušenie ich práv zaručených v týchto článkoch, žiaden z nich za takéto porušenie nepovažoval. Iný záver nie je možné zaujať, ak sa vezme do úvahy aj ich konanie, presnejšie ich nečinnosť po doručení rozhodnutia ústavného súdu o prijatí predmetného návrhu na konanie.

V tomto rozhodnutí bolo uvedené, že predmetom ďalšieho skúmania ústavného súdu z hľadiska označených ustanovení budú námietky navrhovateľov vzťahujúce sa na taký postup týchto orgánov, ktorý má spoločného menovateľa v „zaradení a vedení maloletého navrhovateľa v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže okresného úradu“, a teda že predmetom posúdenia bude predovšetkým právny dôvod, pre ktorý okresný úrad zaradil maloletého do tejto evidencie a stále ho v nej vedie. Napriek tomu, že z odôvodnenia rozhodnutia o prijatí návrhu na konanie je zrejmé, že sa tak stalo z dôvodu, že okresný úrad nebol uznesením informovaný „o skutočnosti, ako bolo vo veci rozhodnuté“, ani policajným orgánom, ani okresnou prokuratúrou, policajný orgán toto uznesenie (z 11. júla 2000) dodatočne okresnému úradu nedoručil a okresná prokuratúra na jeho doručenie nedala príslušný pokyn ani inak sa nepostarala o to, aby okresný úrad zosúladiť svoju evidenciu

so skutočnosťou. Avšak úplne nepochopiteľný sa javí v tejto súvislosti postup okresného úradu, ktorý z doručeného rozhodnutia ústavného súdu, v ktorom ústavný súd v súvislosti s nariadením predbežného opatrenia uviedol, že „nemožno objektívne vylúčiť hrozbu vzniku nenapraviteľnej ujmy prejavujúcej sa vo sfére rodinného a súkromného života navrhovateľov“, sám musel zistiť, že pre ďalšie vedenie maloletého navrhovateľa v tejto evidencii už nemá ten právny dôvod, na základe ktorého ho do nej zaradil, a že je preto nevyhnutné maloletého - pri absencii iného dôvodu - z tejto evidencie vyradiť a vyradenie oznámiť jeho zákonným zástupcom a ústavnému súdu k tomuto konaniu. Okresný úrad však namiesto toho „doplnenie vyjadrenia“ zo 6. júna 2001, ktoré následne po tomto rozhodnutí ústavného súdu urobil, doplnil len „prílohami“ obsahujúcimi tlačivá ŠEVT-u, na ktorých vedie okrem iného aj „registre ťažkovychovatel'ných detí“. Tým viac je toto jeho konanie zarážajúce, ak podľa vlastného udania sa „vyraďujú z evidencie také deti, u ktorých odpadli dôvody ich ďalšieho sledovania“. Postup orgánu štátu, ktorý vykazuje znaky arbitrárnosti, tak ako je tomu v prípade uvedeného postupu okresného úradu po doručení rozhodnutia ústavného súdu, je sám osebe nezlučiteľný s ústavnými normami, ktoré ustanovujú princíp právneho štátu (napr. čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy).

Z hľadiska článkov, ktorých ochrany sa dovolali navrhovatelia, bolo potrebné predovšetkým posúdiť, či namietaný postup uvedených orgánov štátu (policajného orgánu, okresnej prokuratúry a okresného úradu) možno považovať za zásah do základných práv navrhovateľov, ktoré im tieto články zaručujú, t. j. najmä do ich práva na ochranu súkromného a rodinného života, a či v kladnom prípade je možné tento z ústavného hľadiska ospravedlniť alebo ho treba považovať za porušenie základného práva.

Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 ods. 1 dohovoru.

V tejto súvislosti ústavný súd už uviedol, že pojem „súkromný život“ je pojem široký, ktorý nemožno vyčerpávajúcim spôsobom definovať, najmä ho nemožno obmedziť na „intímnu sféru“ a úplne z neho vylúčiť vonkajší svet tejto sféry. Ochrana súkromného života musí teda do istej miery zahŕňať právo jednotlivca nadväzovať a rozvíjať vzťahy so svojimi blíznymi a vonkajším svetom, z ktorého nemožno vylúčiť ani profesijnú a pracovnú činnosť. Ochrana „rodinného života“ sa týka súkromia jednotlivca v jeho rodinných vzťahoch voči iným fyzickým osobám, čo v sebe zahŕňa vzťahy sociálne, kultúrne, ale aj morálne či materiálne (pozri I. ÚS 13/00 a v ňom citované rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva, ďalej len „ESLP“).

Z judikatúry ESLP ďalej vyplýva, že nielen uchovávanie údajov týkajúcich sa „súkromného života“ jednotlivca patrí do poľa pôsobnosti čl. 8 ods. 1 dohovoru, ale aj údaje verejnej povahy sa môžu týkať súkromného života, keď sú systematicky zhromažďované a zaznamenávané do registrov vedených štátnou mocou (napr. rozsudky *Leander v. Švédsko* z 26. marca 1987, § 48, *Amann v. Švajčiarsko* zo 16. februára 2000, § 69 a *Rotaru v. Rumunsko* zo 4. mája 2000, § 43).

S ohľadom na túto judikatúru a konkrétne okolnosti danej veci, najmä neinformovanie rodičov o prijímaných opatreniach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, ktoré je v ich starostlivosti a výchove, a jeho vedenie v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže, ústavný súd kvalifikoval namietaný postup policajného orgánu, okresnej prokuratúry a okresného úradu ako zásah do práva navrhovateľov na ochranu súkromného a rodinného života zaručeného v čl. 19 ods. 2 ústavy.

Ústava v tomto článku nezaručuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zasahovaním. Zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené. V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické aj právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené. Podmienkou ústavnosti takéhoto obmedzenia práva na súkromie je jeho určenie v súlade so všetkými normami ústavy, ktoré sú právne významné pri uplatňovaní práva na súkromie (II. ÚS 7/99). Takouto normou je aj čl. 13

ods. 4 ústavy, podľa ktorého pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ.

Ústavný súd už judikoval, že pod „neoprávneným zasahovaním“ treba rozumieť také zasahovanie, ktoré nemá základ v zákonnej úprave, nesleduje ustanovený cieľ, nedbá na podstatu a zmysel obmedzovaného základného práva a slobody alebo nie je nevyhnutným a primeraným opatrením na dosiahnutie ustanoveného cieľa. Výsledok posúdenia vzťahu primeranosti medzi namietaným zásahom a sledovanými legitímnymi cieľmi bude závisieť od zistenia, či zásah spočíval na relevantných a dostatočných dôvodoch (I. ÚS 13/00).

Z uvedeného vyplýva, že „zákonnosť“ je základnou podmienkou (základným princípom) zlučiteľnosti opatrenia (postupu), ktorým dochádza k zasahovaniu, s čl. 19 ods. 2 ústavy. V tejto súvislosti ústavný súd skúmal nielen to, či namietaný postup orgánov štátu mal v čase, keď k nemu došlo (ďalej len „v rozhodujúcom čase“), oporu v zákonnej úprave, ale aj to, či jej výklad a uplatňovanie s ohľadom na konkrétne okolnosti daného prípadu boli v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4 ústavy) a medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách, ktorých ochrany sa popri ústavnej ochrane navrhovateľa dovolali. Vo vzťahu k okresnému úradu išlo o posúdenie namietaného postupu najmä z hľadiska príslušných ustanovení zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnej pomoci“) a zákona Slovenskej národnej rady č. 543/1990 Zb. o štátnej správe sociálneho zabezpečenia v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej správe sociálneho zabezpečenia“) a vo vzťahu k policajnému orgánu a okresnej prokuratúre išlo o posúdenie ich postupu z hľadiska príslušných ustanovení Trestného poriadku, najmä tých jeho ustanovení, na ktoré sa odvolala okresná prokuratúra.

K namietanému postupu okresného úradu

Podľa pôvodného znenia ustanovenia § 20 písm. g) bodu 2 zákona o štátnej správe sociálneho zabezpečenia „obvodný úrad podieľa sa na prevýchove ťažkovychovateľných detí, najmä výchovnou a poradenskou starostlivosťou; vedie ich evidenciu“. S účinnosťou

od 13. mája 1992 novela tohto zákona (zákon č. 195/1992 Zb.) zmenila toto ustanovenie tak, že „obvodný úrad podieľa sa na prevýchove detí s poruchami správania, najmä výchovnou a poradenskou starostlivosťou; vedie ich evidenciu“. V tomto znení, ktoré už nepoužívalo označenie „ťažkovychovateľných detí“, bolo toto ustanovenie platné až do novely tohto zákona (zákon č. 222/1996 Z. z.), ktorá s účinnosťou od 24. júla 1996 ustanovila, že „okresný úrad poskytuje výchovnú starostlivosť rodinám, v ktorých je ohrozená výchova a vývoj detí, a rodinám, z ktorých boli deti vyňaté z dôvodu zlyhania výchovnej funkcie rodiny, na účely jej obnovy a deťom s poruchami správania“ (§ 20 písm. b) bod 3 cit. zákona). V jeho znení sa už vedenie evidencie týchto detí výslovne neuvádza. Následne s účinnosťou od 1. júla 1998 bolo toto ustanovenie zrušené zákonom o sociálnej pomoci, ktorý v rozhodujúcom čase upravil právomoc okresného úradu v oblasti sociálnej prevencie tak, že „sociálna prevencia sa vykonáva najmä pre maloletého (...)“ „s poruchami správania“ (§ 5 ods. 2 písm. a) bod 2. cit. zákona); ďalej pre maloletého, „ktorý sa dopustil konania so znakmi trestného činu“ (§ 5 ods. 2 písm. a) bod 5. cit. zákona). Tento zákon definuje sociálnu prevenciu ako odbornú činnosť na predchádzanie a na zabraňovanie príčin vzniku, prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu alebo sociálneho vývinu občana (§ 5 cit. zákona); zákon zároveň ustanovuje jej formy, medzi ktoré patrí aj „vyhládavacia činnosť“, ktorou je okrem iného „vyhládavanie maloletých s poruchami správania“ (§ 6 ods. 2 písm. b) cit. zákona). Ďalšou z jej foriem je „nápravná činnosť“, ktorú zákon charakterizuje ako „súhrn postupov na dosiahnutie pozitívnej zmeny v konaní občana s cieľom zmierniť alebo prekonať hmotnú núdzu alebo sociálnu núdzu, ktorú občan nemôže z objektívnych alebo zo subjektívnych dôvodov zmierniť alebo prekonať sám ani s pomocou rodiny; obsahuje aj výchovné usmerňovanie občanov, najmä s cieľom odstrániť nedostatky vo výchovných pomeroch maloletého“ (§ 6 ods. 1 písm. b) a ods. 3 cit. zákona).

Zákon o sociálnej pomoci zrušil ustanovenia vyhlášky Ministerstva zdravotníctva a sociálnych vecí Slovenskej socialistickej republiky č. 151/1988 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o sociálnom zabezpečení a zákon Slovenskej národnej rady o pôsobnosti orgánov Slovenskej socialistickej republiky v sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), ktoré upravovali starostlivosť o ťažkovychovateľné deti

a mladistvých. V rozhodujúcom čase táto vyhláška, a teda ani ustanovenie § 25, na ktoré sa odvolal okresný úrad (pozri časť II), už nebola platným právnym predpisom a nebolo možné podľa nej postupovať pri vytváraní a vedení evidencie detí v registroch. V tejto súvislosti sa okresný úrad odvolal ešte aj na „zásady evidencie detí v rodinách odkázaných na poskytnutie niektorej z foriem sociálnej pomoci“, ktoré vydalo príslušné ministerstvo v záujme zabezpečenia jednotného postupu okresných úradov pri vykonávaní sociálnej pomoci pre rodiny s deťmi. Tieto zásady však nemožno považovať ani za „iný všeobecne záväzný právny predpis“, a nie to za „zákon“, ktorý ústava vyžaduje ako podmienku *sine qua non* ústavnosti obmedzovania základných práv a slobôd (čl. 13 ods. 2 a 3 ústavy; pozri tiež čl. 41 ods. 1 a ods. 4 až 6 ústavy). Odhliadnuc od toho „princíp zákonnosti“ znamená aj existenciu dostatočne „prístupných a predvídateľných“ právnych predpisov (napr. cit. rozsudok Amann, § 55); túto požiadavku uvedené zásady nepochybne nespĺňajú.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že zákon o sociálnej pomoci nepoužíva označenie „ťažkovychovatel'ných detí“ a ani výslovne neuvádza vedenie evidencie okresným úradom v tejto oblasti sociálnej prevencie, tak ako ho výslovne uvádza pri sociálnej prevencii napríklad u maloletých s ťažkým zdravotným postihnutím (§ 5 ods. 2 písm. c) v spojení s § 68 zákona). Napriek tomu však podľa názoru ústavného súdu platná právna úprava o sociálnej prevencii môže byť dostatočným zákonným podkladom pre vedenie určitej evidencie aj v tých prípadoch výkonu sociálnej prevencie, v ktorých zákon výslovnú úpravu o vedení evidencie neobsahuje. Ak má totiž sociálna prevencia, a najmä jej vyhľadávacia činnosť, splniť zákonom sledovaný účel a cieľ, musí byť vykonávaná efektívne a účinne, čo je bez určitej evidencie údajov týkajúcich sa súkromného a rodinného života nemysliteľné. Toto konštatovanie však platí len pre tie prípady, ktoré je možné zahrnúť pod zákonné ustanovenia o sociálnej prevencii, a iba v rozsahu, ktorý vyplýva z účelu a cieľa tej-ktorej ustanovenej formy sociálnej prevencie.

Ústavná podmienka „zákonnosti zásahu“, ktorý spočíva v zhromažďovaní, evidovaní, uchovávaní a používaní údajov týkajúcich sa súkromného a rodinného života osôb, pre ktoré sa sociálna evidencia okresným úradom vykonáva, však ešte vyžaduje, aby bol zákon pre dotknuté osoby „predvídateľný“, t. j. aby bol vyjadrený dostatočne presne na to, aby

umožnil každej osobe prispôbiť správanie. Pretože citovaný zákon sa v uvedených prípadoch sociálnej prevencie nezmieňuje o rozsahu a podmienkach výkonu právomoci okresného úradu vo veci zhromažďovania, zaznamenávania a uchovávania údajov, teda zákon neupresňuje podmienky vytvárania registrov, postupy, ktoré majú byť dodržané, informácie, ktoré môžu byť uchované, overovanie ich pravdivosti a ani údaje, ktoré sú prípadne zakázané, môže okresný úrad, ktorý takýto zákon aplikuje, vytvárať, viesť a používať evidenciu údajov týkajúcich sa súkromného a rodinného života len striktne v limitoch zákonnej úpravy sociálnej prevencie a iba v rozsahu, ktorý je pre jej ustanovené prípady nevyhnutný s ohľadom na účel a cieľ ustanovených foriem sociálnej prevencie, inak jeho postup nemôže byť kvalifikovaný ako „predvídateľný“ pre dotknuté osoby a nebude ho preto možné považovať za taký, ktorý má základ v zákonnej úprave. Následne ani zásah, ktorý takýto postup spôsobuje do práva na ochranu súkromného a rodinného života, nebude možné podľa ústavy považovať za oprávnený.

Okresný úrad listom z 11. októbra 2000 oznámil rodičom maloletého navrhovateľa, že na základe zistených skutočností „vo veci trestnej činnosti“ je ich syn „v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže“ okresného úradu „odo dňa 23. 12. 1999 a bude až do doby kým nedosiahne vek plnoletosti“. V tomto liste označenom ako „Oznámenie“ zároveň okresný úrad uviedol, že v súvislosti s doplnením preverovania a opätovným rozhodnutím vo veci ich okresná prokurátorka telefonicky informovala „o skutočnosti, že vo veci už bolo rozhodnuté a uvedený spis je v archíve“, ale „o skutočnosti, ako bolo vo veci rozhodnuté, nás uznesením neinformovali, ani OO PZ SR a ani okresná prokuratúra“. Z listu teda vyplýva, že okresný úrad začal viesť maloletého navrhovateľa v tomto registri výlučne z dôvodu jeho „trestnej činnosti“. Tento dôvod možno priradiť k dôvodu, ktorý zákon o sociálnej pomoci uvádza v ustanovení § 5 ods. 2 písm. a) bodu 5, podľa ktorého „sociálna prevencia sa vykonáva pre maloletého, ktorý sa dopustil konania so znakmi trestného činu“.

Podľa názoru ústavného súdu je tento list dostatočným dôkazom o tom, že v danej veci postup okresného úradu pri výkone sociálnej prevencie, ktorého súčasťou je vedenie maloletého navrhovateľa okresným úradom v „registri ťažkovychovateľnej mládeže

od 23. decembra 1999 až do dosiahnutia jeho plnoletosti“ (30. októbra 2004), nemá základ v zákonnej úprave.

Účel a cieľ sociálnej prevencie sa má podľa zákona o sociálnej pomoci dosiahnuť „odbornou činnosťou“ (§ 5 ods. 1 zákona o sociálnej pomoci), ktorá je vlastná jednotlivým ustanoveným formám sociálnej prevencie. Vzhľadom na dôvod, ktorý uviedol okresný úrad, a formy sociálnej prevencie, ktoré ustanovuje zákon, treba postup okresného úradu považovať za súčasť „nápravnej činnosti“, ktorá „obsahuje aj výchovné usmerňovanie občanov, najmä s cieľom odstrániť nedostatky vo výchovných pomeroch maloletého“. Z listu vyplýva, že jeho odoslanie rodičom maloletého, ktorí sú zodpovední za jeho starostlivosť a výchovu, je vôbec prvou činnosťou okresného úradu po deviatich mesiacoch odvetdy, čo podľa listu okresný úrad začal evidovať maloletého navrhovateľa v registri ťažkovychovateľnej mládeže. O relevantnosti údajov o čase, odkedy bol maloletý zaradený do tejto evidencie, však možno mať pochybnosti, pretože, ako to zo spisu okresného úradu vyplýva, ešte 14. januára 2000 okresný úrad podával správu policajnému orgánu o prešetrení pomerov v rodine maloletého v tom zmysle, že maloletý „v evidencii sociálneho kurátora ešte nebol“. Zo správy, ale aj z iných písomností vyplýva, že okresný úrad v tom čase už mal vedomosť o inkriminovanom incidente maloletého so spolužiakom. Na základe hodnotenia, ktoré okresný úrad v tejto správe urobil o osobe maloletého a o jeho pomeroch, nemožno vyvodiť také jeho zistenia, ktoré by svedčili o „nedostatkoch vo výchovných pomeroch maloletého“ alebo o takých skutočnostiach, ktoré by dovoľovali kvalifikovať maloletého ako „ťažkovychovateľné dieťa“ (pozri časť II). Čas údajného zaradenia maloletého do „evidencie ťažkovychovateľnej mládeže“ sa inak kryje s časom, keď okresný úrad dostal žiadosť policajného orgánu o prešetrenie pomerov v rodine maloletého navrhovateľa a o podanie správy. Takáto žiadosť mohla byť prípadne podnetom pre okresný úrad na začatie „vyhľadávacej činnosti“ ako ustanovenej formy sociálnej prevencie pre „maloletých s poruchami správania“, ale nemohla sama osebe legitímne a dostatočne odôvodniť zapísanie maloletého do evidencie ťažkovychovateľnej mládeže.

Až uznesenie policajného orgánu z 9. marca 2000 mohlo byť dôvodom pre okresný úrad na začatie sociálnej prevencie, ktorá sa podľa zákona o sociálnej pomoci vykonáva pre

maloletého, ktorý sa dopustil konania so znakmi trestného činu. Toto uznesenie bolo okresnému úradu doručené 5. mája 2000. Samotné toto uznesenie však neumožňuje kvalifikovať maloletého navrhovateľa ako „ťažkovychovateľné dieťa“ a iné vlastné zistenia a poznatky o výchovných pomeroch maloletého a o jeho správaní než tie, ktoré okresný úrad uviedol vo svojej správe zo 14. januára 2000, ktoré by prípadne dovoľovali prehodnotiť vtedy vyjadrené závery o rodinných pomeroch a osobe maloletého, okresný úrad nedržal a ani neuviedol v liste adresovanom rodičom maloletého. Za tejto situácie, ak podľa názoru ústavného súdu „odborná činnosť“ okresného úradu „na predchádzanie a na zabraňovanie príčin vzniku, prehlbovania alebo opakovania porúch“ v správaní maloletého navrhovateľa, na ktoré mohlo poukázať okresnému úradu uznesenie policajného orgánu z 9. marca 2000, mohla pozostávať z takých jeho postupov, ktoré by v rámci „výchovného usmerňovania“ maloletého obsahovali aj jeho vedenie v určitej evidencii okresného úradu, nemohla už zahŕňať taký jeho postup, ktorý vyplynul z listu adresovaného rodičom maloletého. Tento list je vzhľadom na svoj obsah, formu a celkové jeho vyznenie zjavným prekročením uvedeného rámca zákonnej úpravy sociálnej prevencie, ktorú má na jej základe vykonávať okresný úrad.

Od konečného uznesenia policajného orgánu z 11. júla 2000 okresný úrad už totiž nemal právny dôvod na vykonávanie sociálnej prevencie pre maloletého navrhovateľa ako „pre maloletého, ktorý sa dopustil konania so znakmi trestného činu“ (pozri časť II). Obsah jeho listu z 11. októbra 2000 bol teda objektívne v rozpore so skutočnosťou. Je síce pravda, že okresný úrad nemal o tomto uznesení vedomosť. Z listu ani z iných písomností dotknutých orgánov štátu však nevyplýva, že by okresný úrad tak ako v prípade uznesenia z 9. marca 2000 požiadal policajný orgán o jeho zaslanie. Okresný úrad sa pri zisťovaní konečného výsledku preverovania vo veci maloletého navrhovateľa obmedzil len na neurčitú telefonickú informáciu okresnej prokurátorky. Okresný úrad teda napriek neistote, ktorú mal vo veci konečného výsledku preverovania policajným orgánom a okresnou prokuratúrou a ktorú ani nezakrýval v liste zaslanom rodičom maloletého, týmto autoritatívne oznámil, že ich syna pre jeho trestnú činnosť vedie a bude viesť až do doby, kým nedosiahne vek plnoletosti, v „evidencii ťažkovychovateľnej mládeže“. Okresný úrad si teda pre svoj postup v rámci „výchovného usmerňovania“ maloletého navrhovateľa,

ktorý pozostáva z vedenia maloletého v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže, nielenže nezadovážil informácie zodpovedajúce skutočnosti, ale pripísal tejto evidencii, ktorej už samotný názov je spôsobilý zasiahnuť do súkromného a rodinného života maloletého a jeho rodičov, taký význam, ktorý táto evidencia s ohľadom na zákonnú úpravu sociálnej prevencie nemá a nemôže mať. Tento postup okresného úradu nemožno potom považovať za taký, ktorý má základ v zákone, a v dôsledku toho ani zásah do práv navrhovateľov na ochranu súkromného a rodinného života, ku ktorému týmto postupom došlo a naďalej dochádza, za oprávnený.

Vzhľadom na uvedené okresný úrad postupom, ktorým vedie maloletého navrhovateľa v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže od 23. decembra 1999 doteraz, porušil základné právo navrhovateľov na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života zaručené v čl. 19 ods. 2 ústavy.

Z týchto dôvodov ústavný súd vo vzťahu k tomuto orgánu štátu rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku, teda okrem vyslovenia porušenia uvedeného práva uložil okresnému úradu aj povinnosť vyradiť maloletého navrhovateľa z tejto evidencie dňom právoplatnosti tohto rozhodnutia. Podľa § 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 77 ods. 1 písm. d) OSP zaniká zároveň týmto dňom predbežné opatrenie uložené okresnému úradu v rozhodnutí ústavného súdu o prijatí podnetu navrhovateľov.

K namietanému postupu policajného orgánu a okresnej prokuratúry

Po prijatí návrhu navrhovateľov na konanie pred ústavným súdom boli vo vzťahu k policajnému orgánu a okresnej prokuratúre jeho predmetom námietky týkajúce sa postupu, ktorým policajný orgán neoznámil navrhovateľom uznesenia z 9. marca 2000 a z 11. júla 2000 a okresnému úradu uznesenie z 11. júla 2000, resp. ktorým okresná prokuratúra neupovedomila navrhovateľov a okresný úrad o výsledku svojho preskúmania postupu policajného orgánu v nadväznosti na vedenie maloletého navrhovateľa v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže. Ústavný súd tento postup v oboch prípadoch posúdil z hľadiska príslušných ustanovení Trestného poriadku.

Uznesenie z 9. marca 2000 o odložení veci, v ktorom sa konštatuje, že došlo k spáchaniu trestného činu maloletým navrhovateľom (spolu s ďalším maloletým), policajný orgán vydal podľa § 159 ods. 2 Trestného poriadku, podľa ktorého prokurátor, vyšetrovateľ alebo policajný orgán pred začatím trestného stíhania odloží vec uznesením, ak je trestné stíhanie neprípustné podľa § 11 ods. 1 (...), t. j. aj v prípade, ak ide o osobu, ktorá pre nedostatok veku nie je trestne zodpovedná (§ 11 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku). Policajný orgán zistil, že maloletí páchatelia pre nedostatok veku nie sú trestne zodpovední. Na zásah prokurátora a po doplnení preverovania policajný orgán uznesením z 11. júla 2000 znova vo veci rozhodol, tentoraz podľa § 159 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého ak nejde vo veci o podozrenie z trestného činu, prokurátor, vyšetrovateľ alebo policajný orgán odloží vec uznesením, ak nie je na mieste vybaviť vec inak (...). V odôvodnení tohto unesenia o odložení veci policajný orgán konštatoval, že konanie maloletého navrhovateľa (a ďalšieho maloletého) nevykazuje znaky skutkovej podstaty trestného činu.

Podľa § 159 ods. 4 Trestného poriadku uznesenie o odložení veci treba doručiť poškodenému. Poškodený môže proti uzneseniu o odložení veci podať sťažnosť. Uznesenie o odložení veci podľa odsekov 2 a 3 musí byť doručené do 48 hodín prokurátorovi, ktorý je oprávnený tieto rozhodnutia preskúmať a neodôvodnené rozhodnutia zrušiť. Oznamovateľ sa o odložení veci vyrozumie, ak o to podľa § 158 ods. 1 požiadal.

Podľa § 159 ods. 5 Trestného poriadku fyzická osoba alebo právnická osoba má právo žiadať prokurátora, aby preskúmal postup vyšetrovateľa a policajného orgánu podľa odsekov 1 až 3. Túto žiadosť treba prokurátorovi ihneď predložiť. O výsledku preskúmania musí byť žiadateľ upovedomený.

Podľa § 137 ods. 1 Trestného poriadku uznesenie treba oznámiť osobe, ktorej sa priamo dotýka, ako aj osobe, ktorá naň dala svojím návrhom podnet; uznesenie súdu sa oznámi aj prokurátorovi. Oznámenie sa robí buď vyhlásením uznesenia v prítomnosti toho, komu treba uznesenie oznámiť, alebo doručením odpisu uznesenia.

Okresná prokuratúra v odpovedi z 12. mája 2000 na sťažnosť matky maloletého navrhovateľa, že „zákonnému zástupcovi maloletého páchatel'a nebolo doručené žiadne rozhodnutie a ani nijakým spôsobom neboli rodičia maloletého informovaní o výsledku preverovania“, uviedla, že „zákonný zástupca nie je oprávnený na to, aby mu bolo uznesenie o odložení veci podľa § 159 ods. 2 Tr. por. vôbec oznámené. Zákonný zástupca nemá ani právo na podanie sťažnosti proti takémuto uzneseniu. Podľa § 137 ods. 1 Tr. por. uznesenie treba oznámiť osobe, ktorej sa priamo týka, ako aj osobe, ktorá naň dala svojím návrhom podnet. Ani maloletý podozrivý, ani jeho zákonní zástupcovia nemajú procesné postavenie osoby, ktorá dala svojím návrhom podnet na vydanie uznesenia o odložení veci. Nie sú tiež osobami, ktorých sa takéto uznesenie priamo týka. Uznesenie o odložení veci podľa § 159 ods. 2 Trestného poriadku s poukázaním na ust. § 11 ods. 1, písm. d/ Tr. por. nezakladá maloletému podozrivému, ani jeho zákonnému zástupcovi žiadne práva alebo povinnosti, má len deklaratórny charakter“.

Podľa názoru ústavného súdu je tento právny názor z ústavného hľadiska neudržateľný. Už bolo uvedené, že neinformovanie rodičov o prijímaných opatreniach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, ktoré je v ich starostlivosti a výchove, je zásahom do ich práva na ochranu súkromného a rodinného života zaručeného v čl. 19 ods. 2 ústavy, ktorý na to, aby bol podľa ústavy oprávnený, musí mať základ v zákonnej úprave, dbať na podstatu a zmysel obmedzovaného práva a slobody, sledovať legitímny cieľ a byť nevyhnutný a primeraný na dosiahnutie sledovaného cieľa.

Okresná prokuratúra postup spočívajúci v nedoručení, resp. neoznámení uvedených uznesení policajného orgánu zákonným zástupcom maloletého navrhovateľa odôvodnila citovanými ustanoveniami Trestného poriadku. Ústavný súd má pochybnosť, či tieto ustanovenia Trestného poriadku môžu slúžiť ako zákonný základ pre takýto postup, najmä ak sa v ustanovení § 137 ods. 1 Trestného poriadku výslovne uvádza, že „uznesenie treba oznámiť osobe, ktorej sa priamo dotýka“, čo je podľa názoru ústavného súdu *prima facie* aj prípad uvedených uznesení vo vzťahu k maloletému navrhovateľovi. Ústavný súd však nepovažoval v danej veci za nevyhnutné vyjadriť sa k zákonnosti tohto postupu, pretože v každom prípade výklad a uplatnenie týchto zákonných ustanovení s ohľadom na

konkrétne okolnosti danej veci neboli svojimi účinkami v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4 ústavy).

Orgány štátu sú povinné zabezpečiť efektívnu ochranu práv garantovaných ústavou a príslušnými medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Tejto ich povinnosti musí zodpovedať aj výklad a uplatňovanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov. V danej veci obidve uznesenia obsahovali dôležité skutočnosti týkajúce sa starostlivosti a výchovy maloletého navrhovateľa jeho rodičmi, o čom svedčí aj vyššie uvedený postup okresného úradu. Ústava zaručuje osobitnú ochranu detí a mladistvých (čl. 41 ods. 1 druhá veta ústavy). Účasť rodičov v rozhodovacom procese, v ktorom sa prijímajú opatrenia týkajúce sa ich detí, má základný význam pre výkon práv, ktoré im a ich deťom ústava zaručuje v čl. 41 ods. 4 ústavy (starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť). Rodičia, ktorí sa starajú o deti, musia preto v rozhodovacom procese, v ktorom orgán štátu prijíma opatrenia týkajúce sa ich detí, zohrávať dostatočne významnú úlohu. Aby mohli rodičia túto svoju úlohu riadne plniť, musia im byť doručené alebo inak včas a spôsobom zodpovedajúcim povahe a významu prijímaného opatrenia oznámené rozhodnutia, ktoré sa týkajú ich maloletých detí.

V danej veci ani policajný orgán, ani okresná prokuratúra takto nepostupovali a rodičom maloletého navrhovateľa neumožnili efektívnu účasť v rozhodovacom procese týkajúcom sa ich maloletého syna. Policajný orgán im žiadne z uvedených uznesení nedoručil ani neoznámil; okresná prokuratúra k tomu nedala policajnému orgánu príslušný pokyn, hoci zákonní zástupcovia maloletého navrhovateľa sa toho domáhali a žiadali ju, aby preskúmala postup policajného orgánu vo veci. Práve na základe ich podnetu okresná prokuratúra nakoniec nariadila policajnému orgánu doplniť preverovanie vo veci, avšak následne o jeho konečnom výsledku nedala navrhovateľom žiadnu informáciu. Potrebnú informáciu o výsledku doplnenia preverovania vo veci nedostal ani okresný úrad, ktorý v súvislosti s vedením maloletého v evidencii ťažkovychovateľnej mládeže o ňu okresnú prokuratúru telefonicky žiadal. Policajný orgán nezaslal okresnému úradu konečné

uznesenie z 11. júla 2000, hoci mu predtým zaslal uznesenie, ktoré bolo týmto uznesením plne nahradené.

Zo spisov týchto orgánov štátu ani z ich vyjadrení urobených v konaní pred ústavným súdom nemožno zistiť žiadny taký dôvod, ktorý by v danej veci mohol prevážiť ich postup (nedoručenie uvedených uznesení, resp. neoznámenie konečného výsledku preverovania navrhovateľom) nad legitímnym záujmom rodičov o získanie užitočných informácií o opatreniach prijatých v rozhodovacom procese vedenom týmito orgánmi vo veci ich maloletého syna, a teda ktorý by mohol namietaný postup týchto orgánov štátu z ústavného hľadiska ospravedlniť. Zásah do práv na ochranu súkromného a rodinného života navrhovateľov, ku ktorému došlo týmto postupom policajného orgánu a okresnej prokuratúry, nemožno preto považovať za oprávnený.

Pretože postup týchto orgánov, ktorým sa neoprávnene zasiahlo do práva navrhovateľov na ochranu súkromného a rodinného života, sa zároveň podstatne odlišoval od ich postupu k matke maloletého poškodeného, ktorej ako osobe, ktorá dala na preverovanie svojím návrhom podnet, boli doručované (oznamované) uznesenia vydané v rámci tohto preverovania, pričom pre takúto odlišnosť neboli dané objektívne a relevantné dôvody, ústavný súd konštatoval porušenie tohto základného práva navrhovateľov uvedeným postupom policajného orgánu a okresnej prokuratúry aj v spojení s čl. 12 ods. 2 ústavy, ktorý ustanovuje zákaz diskriminácie. Ústavný súd preto rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku rozhodnutia.

K námietkam týkajúcim sa označených článkov medzinárodných zmlúv o ľudských právach a slobodách

Navrhovatelia na základe rovnakých skutočností, z akých vychádzali pri svojich námietkach o porušení ústavy, namietali aj porušenie príslušných článkov medzinárodných zmlúv o ľudských právach a slobodách.

Vzhľadom na to, že vyslovením porušenia základného práva podľa čl. 19 ods. 2 v spojení s čl. 12 ods. 2 ústavy sa naplnil aj účel ochrany, ktorú ústavný súd môže v danej veci poskytnúť právu alebo slobode podľa medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktorých porušenie navrhovateľa namietali, ústavný súd už nepovažoval za odôvodnené vysloviť sa aj k namietanému porušeniu označených článkov týchto medzinárodných zmlúv (*mutatis mutandis* II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01).

Z týchto dôvodov ústavný súd v tejto časti návrhu navrhovateľov nevyhovel.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. júla 2002